

pristupa u sovjetskoj folkloristici prve trećine stoljeća, u djelima Proppa, Šklovskog, Veselovskog, Nikiforova i drugih. Presudni poticaj novijim takvim istraživanjima na Zapadu dao je 1958. engleski prijevod Proppove **Morfologije bajke**. Proppove su ideje kombinirane kasnije s učenjem C. Levi-Straussa, a posljednjih se godina osjeća i zajednička tendencija reduciranja broja Proppovih funkcija, čime je postignuta apstraktnija razina jedinica i od njih sačinjenih modela.

Strukturalistički pristup pretpostavlja postojanje zajedničkog kanona usmene književnosti, koji se sastoji od jedinica sadržaja i kompozicijskih modela; izvođač, pripovjedač ili pjevač nije svjestan kanona, ali mu kanon pomaže u izvedbi, baš kao što nam nesvjesno znanje gramatike pomaže u govoru. Čitalac ove knjige ipak će morati primijetiti da su upotrebljeni različiti modeli, da mnoštvo modela može biti konstruirano ne samo za pojedini tip pripovijetke, nego čak i za različite slojeve jedne iste pripovijetke. U uvodu H. Jason i D. Segala stoji da čak neograničen broj modela može poslužiti istoj svrsi i da još nema razrađene teorije koja bi omogućila komparaciju i vrednovanje različitih modela. Raznolikost i neujednačenost priloga u knjizi izvrsno ilustrira stanje u strukturalističkoj analizi usmene proze. Usklađivanje metode postavlja se kao nužnost jer ako to ne bude postignuto, lako se može dogoditi da gradnja različitih modela i pisanje tekstova opremljenih matematičkim i grafičkim aparatom strogo znanstvenog izgleda preraste u zabavu dokonih znanstvenika.

Ivan Lozica

E. V. Pomeranceva, **O ruskom fol'klore**, Akademija nauk SSSR, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1977, 120 str.

Knjiga doktora povijesnih znanosti Eme Pomeranceve **O ruskom folkloru** donekle se razlikuje po pristupu, obradi materije i kompoziciji od sličnih knjiga. To se uočava već u nazivima poglavlja: Prvo poznanstvo, O vrstama ruskog folklor, Suvremena sudbina ruskog folklor, Skupljajte folklor! i Malo o folkloristici.

U uvodu je riječ o susretima autorice s folklorenim stvaralaštvom (susret s »predstavom« »Petruška«, s »učenim« medvjedima, s narodnim dramama »Čamčić« i »Car Maksimiljan«, s lutkarskim kazalištem, s riječju i djelom Maksima Gorkog, s narodom na Uralu pri skupljanju radničkog folklor itd.).

Drugo je poglavlje rasprava o vrstama ruskog folklor: pričama, predajama, legendama, pjesmama, bilinama, častuškama, poslovicama i drugim. Autorica pokazuje raznovrsnost vrsta koje spaja prema različitim vezama, npr. biline, pjesme i častuške povezuje s glazbom; priče, predaje i legende s naracijom; maske i narodne igre s kazalištem i sl. Ona navodi da biline predaje, priče i ljubavne pjesme žive uz obrede, da su tužbalice, šaljive pjesme, kolede i proljetne pjesme čvrsto povezane s obiteljskim ili kalendarskim svečanostima, da uspavanke žive u dječjim sredinama, a biline, povijesne pjesme i legende među odraslima itd. Govori i o razlikama među vrstama, o vezama pojedinih folklorenih vrsta sa životom i društvenom stvaranošću u kojoj je živio ruski čovjek. Bilježi i primjere a navodi i radove, odnosno mišljenja folklorista ili drugih koji su usput pisali ili razmišljali o folkloru.

U trećem poglavlju riječ je o životu folklor u Rusiji, o promjenama koje nastaju u raznim sredinama, o stvaralačkom procesu i sl. Pomeranceva je uvjeren da će folklor i dalje živjeti i razvijati se, posebno masovne pjesme, poslovice,

zagonetke, dječje priče i anegdote. Kad nestaju neke vrste, kaže autorica, druge se razvijaju i nastavljaju živjeti s čovjekom, s čijih usta prelaze u knjigu, s ulice na estradu, sa sijela u klub. Stoga smatra obavezanim skupljati, zapisivati i čuvati produkte narodnog stvaranja: i priče, i pjesme, i druge vrste, jer to uljepšava život. O tome pak zašto treba zapisivati i kako to raditi, govori čitavo iduće poglavlje knjige.

U posljednjem dijelu knjige iznosi misli i poglede brojnih ruskih folklorista i pisaca. Zaključak je da nam nove generacije neće oprostiti ako im ne skupimo i ne zapišemo djela koja još žive u ustima naroda. Autorica se nada da će ovom knjižicom privući nove poslenike i poštovatelje narodnog stvaralaštva na skupljanje i izučavanje folklor.

Pomeranceva nije ulazila u dublja teoretska razmatranja, već je željela iznijeti, po njezinu mišljenju, nekoliko posebno važnih osobina folklor, koji shvaća kao kolektivno stvaralaštvo. Otkrivajući ideje nekih sadržaja i umjetničku vrijednost folklor, ona ukazuje na njegovu ulogu i značenje za razvitak umjetničke riječi. U knjizi se spominju mnogi izvođači, skupljači i istraživači.

Ante Nazor

Ivan Mimica, Otvorenost stvaranja, Rasprave i članci iz usmene književnosti Čakavski sabor, Split 1978, 224 str.

U knjizi Ivana Mimice **Otvorenost stvaranja** sakupljene su rasprave i članci koji su nastali posljednjih godina, a rezultat su autorova bavljenja usmenom književnošću (jedino se rasprava **Julije Bajamonti i folklorna književnost** pojavljuje prvi put).

U radu **Termin usmena književnost** riječ je o različitim nazivima za pojam usmena književnost (narodna, folklorna, pučka, tradicijska, anonimna, nepisana). Autor objašnjava svaki navedeni termin, iznosi

njihovu etimologiju i povijest i zalaže se za najprihvatljiviji: usmena književnost.

Prilog **Na tlu tradicije i stvaralačkih utjecaja** govori o živoj prisutnosti i snažnom zračenju književnih usmenih oblika na području od Istre do Bara (posebno u Dalmaciji) u proteklim stoljećima, o odnosu suvremenika prema toj književnosti, o sačuvanim tekstovima i vijestima, o našim i stranim ljudima koji su fenomenu usmena književnost, više ili manje, poklanjali pažnju. Autor u zaključku potvrđuje misli Olinka Delorka da su »široka otvorenost utjecajima izvana i prisni dodiri s domaćom pisanom literaturom bili aktivni činioci u životu i stvaranju usmene poezije u Dalmaciji i da ta poezija ne bi ostvarila takvu bujnost i dosegla tako visoke umjetničke rezultate da je bila zatvorena u sebe i izolirana od svijeta«. (**Zanimljiv i koristan tekst za školsku upotrebu.**)

Tri su teksta posvećena poznatoj narodnoj baladi **Hasanaginici**. To su **Hasanaginica u krugu evropske književnosti**, **Psihološki čvor dramskog sukoba u Hasanaginici i Zavičaj Hasanaginice**. U prvom se pokazuje popularnost te balade i zanimanja za nju u evropskim kulturnim krugovima od Fortisova objavljivanja 1774, o njezinu posebnom mjestu u našoj književnosti i o značenju za našu kulturnu baštinu. U drugom se ističe da je ta balada tragedija »sputane žene« i »tragedija njenog muža«, i smatra se da je sve zlo, zapravo, »u fatalnom nerazumijevanju čovjeka i žene koji imaju iste želje i strahuju od istih strahovanja, ali su, po naravi, antipodi«. Treći govori o mogućem zavičaju **Hasanaginice**.

Dva priloga **Julije Bajamonti i folklorna književnost i Rasprava »Il Morlacchismo d' Omero« Julija Bajamontija** posvećena su Bajamontijevu poznavanju našega narodnog stvaralaštva, njegovoj kulturi, posebno klasičnoj, zanimanju za naše narodno blago, kojemu je poklanjao dosta pažnje, o čemu svjedoči i rad